

De bronnen van de zaak Deliana van der Tak

Transcriptie Anne Doedens

[Op 29 augustus 1759] 'is voor den kerkenraed verschenen Deliana van der Tak, weduwe van Jan Claasz., bedeed wordende van de diaconie alhier, en thans in ondertrouw staande met Jan Eimerse van Appeldoorn, weduwenaar van Beatris Cornelisz, zijnde door den kerkenraed voor haare vergadering ontboden.

Omdat van den predikant [ds. Thomas Appels, predikant in Maartensdijk van 1757 tot 1764] aan den eerw[aarde] broederen gecommuniceert was, dat er niet alleen een gerugt van haar, Deliana zig verspreiden, dat zij zwanger weesen zoude, maar ook dat er bijgevoegd wierde, dat het bij [was door] Cornelis Jansz., [de] oudste zoon van gemelde Jan Eimerse van Appeldoorn, [die] thans bruidegom van meergemelde Deliana van der Tak weesen zoude.

Gelijk de predikant verder kennisse gaf, dat hij op den 27^e deeser [augustus] te Utrecht geweest zijnde, van dit gerugt en van het voorneemen des kerkenraeds om haar Deliana eerst omtrent haar zwanger zijn in het [al]gemeen, en dan bij wien [van wie], te onderoragen, had kennisse gegeven aan den weledele gestrenghe heere V[an] Blondeel, proc[ureur] generaal voor den Hove van Utrecht, en [dat hij Blondeel] gevraagd of de kerkenraed in geval van bekentnisse van haar zwanger zijn ook verplicht was de huwelijks voorstellen af te houden, om nader na den persoon te beeter te kunnen onderzoeken.

En dat daarop door den gemelde hr. Blondeel [aan] hem predikant geantwoord was, dat de kerkenraed haar, Deliana over deese beschuldiging maar moest onderzoeken, en omtrent den uitslag ten spoedigste [hem] kennisse geeven, wanneer [waarop] gemelde heer Blondeel beloofde zorge te draagen dat de kerkenraed het nodige antwoord bekoomen zoude, hoe zig in deese te gedraagen. [...]

Is door den predikant aan de gemelde Deliana afgevraagd of zij zweren konde van de gerugten die er van haar verspreid werden, dat zij zig zwanger bevinden zoude.

Waarop eerst door haar, Deliana geantwoord wierd, dat zij zig daer niet van zuiveren konde [niet kon bevestigen of ze zwanger was]. Dat zij wel konde zeggen, dat zij sedert haar ondertrouw vrij was [bedoeld wordt: vrij van de omgang met andere mannen], maar verder niet.

Waarop haar wierd afgevraagd of zij dan niet met iemand te doen [had] gehad [seks had gehad], waar op zij eindelijk ja geantwoord [heeft] en bekend heeft vleeschelijke conversatie met gemelden haaren bruidegom gehad te hebben, en dat zulks het eerste geweest was drie weken voor [de] Utrechtse kermis den 16^e junij deses jaars, maar dat zij nog niet wist of zij zig zwanger bevond, betuigende egter op het aforagen van den predikant of zij met niemand anders hadde te doen gehad, door niemand dan haaren bruidegom vleeschelijk bekend te zijn en presenteerende [gaf zij aan] zulks te allen tijde met eede te [willen] bevestigen. [...]

Waarop door den kerkenraed eenparig is goed gevonden hierover een missive ter communicatie aan den proc[ureur] generaal te schrijven en den uitslag van zaaken aan zijn weledele zulks te melden.

Op de kerkenraedsvergadering van 2 september 1759 werd de brief aan de procureur-generaal Blondeel voorgelezen met het hiervoor verhaalde, met een wat uitgebreidere weergave van het verhoor: zeker, ze had seks gehad met haar aanstaande man, maar

'ondervraagd zijnde, of zij dan met niemand anders hadde te doen gehad, gaf de zelve tot antwoord nee, latende egter door haar antwoord en gebeerden [gebaren] wel eeniger mate blijken, wel te merken, weswaarts deze vraage heen strekte, en waarop dezelve betrekking had, voegende dadelijk daarbij, dat zij zulks (opdat ik haar eige woorden gebruike) met zoo veel eeden wilde staven als zij vingeren aan haar lijf had.

Waarmede [de] kerkenraad, niettegenstaande de gedeeltelijke spoedige bekentenis en juiste onthouding van den dag der gepleegde vleeschelijke conversatie, groote suspicie [verdenking] voor het zwanger zijn gaf, bij provisie [voorshands] zig vergenoegd hield'.

Blondeel werd daarover geïnformeerd. Zijn antwoord luidde, dat men de tweede aankondiging van het voorgenomen huwelijk vanaf de kansel nu kon doen plaatsvinden, maar tevens moest men ook de zoon van de bruidegom op het matje roepen, *'hem met een onder 't oog brengende zijne verpligting opregt daarin te handelen, alzo men dan nog een bloedschendend huwelijk zoude kunnen beletten, en zorg dragen dat zijn vader niet bedrogen of strafbaar wierd, 't geen geschieden zoude, wanneer het gem[elde] huwelijk zijn voortgang hadt, en naderhandt 't eeniger tijd de waarheid ontdekt wierd, in welken gevalle hij dan niet[te]min strafschuldig wesen zoude.*

Dog behalven deze zoon kan u eerw[aarde] ook wel de vader zelve eens laten komen om te horen, of die van de vleesselijke conversatie het selve getuigt, 't geen U eerw[aarde] mij van Deliana van der Tak gemeldt heeft'.

Daarop werd Van Appeldoorn junior ontboden, die *'ronduit geantwoord heeft van neen, [en] gepresenteert [aangeboden heeft] zulks ten allen tijde met solennelen eede [met een plechtige eed] te [willen] bevestigen.'* Vervolgens kwam de bruidegom aan de beurt, die het verhaal van Deliana bevestigde. Men besloot Blondeel daarover te berichten. De zaak was afgedaan.

Op 23 september 1759 werd in de kerkenraad bericht, gemeld, dat Blondeel de zaak als afgedaan beschouwde en dat het huwelijk doorgang kon vinden.

Bron: Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen, inventaris 0987 (Archief Hervormde gemeente Maartensdijk 1670-1985) nr. 1 (notulen kerkenraad).